

IRODALOM.

Frank Antal: A testi nevelés a filantropistáknál. Forrástanulmány. Bp. 1922. (93 l.)

A „pedagógiai“ század felvillanyozott eszmeköréből tömegesen, szinte túltengve pattannak ki a reformgondolatok, melyeknek jó része, éppen bőségük miatt, a kortól meg nem emésztve feledésbe merül s később új eszmeként bukkan föl a nevelésügy látóhatárán. Joggal állapítja meg ezt Frank Antal a filantropisták testnevelési rendszeréről is, melynek elvei beleíródtak a gyakorlatba, anélkül, hogy számos esetben csak gondolnánk is eredetükre.

Az alapos, forrásokból merítő tanulmány mindenekelőtt a filantropinizmus elméleti álláspontját ismerteti a testi nevelés kérdéseiben (Gutsmuths, Villaume, Basedow, Salzman, Campe alapján). Főelvük általában: a test és szellem harmóniája (Gutsmuths). Ez a vezéreszme hatja át a részleteket: érzékek fejlesztése, játék, kézimunka (gimnasztika); táplálkozás, mozgás, üdülés (diétetika). Következik a filantropisták testnevelési gyakorlatának bemutatása (dessau-i filantropinum, Schnepfental; Salzman). A filantropisták jelentősége voltkép itt, a kivitelben csúcsosodik ki, azért e pontnak még bővebb kifejtését szívesen tettük volna. E két fejezet alapján összegezi a szerző a filantropinizmus testnevelési érdemeit saját koruk, valamint a mai pedagógia álláspontjáról. Bizonyos, hogy a filantropisták, Locke és Rousseau nyomán, nem egy tekintetben újitók voltak, számos modern eszmének és mozgalomnak előfutárai. Amit a testnevelés céljáról és jelentőségéről (kalokagathia!), a mozgás, játék, munka, öntevékenység fontosságáról mondanak: jelentős érdemük marad.

A formás dolgozat, melynek tárgya, a testi nevelés kérdései felé ma ismét fokozott érdeklődés irányul, a budapesti egyetem immár egész gárdává bővült pedagógiai doktorainak köréből való; reméljük, csak bevezetés a szerzőnek további munkásságához. *h.j.*

Stelly Gizella: Mit játszunk, gyerekek? Számos képpel, dallal, rajz- és játékmintával. Budapest, 1921. Fővárosi Könyvkiadó Rt. (168 l.)

Mindenekelőtt szomorúan kell megállapítanunk azt, hogy a megváltozott rettenetes idők a magyar kisednevelésre is ólomsúlyal nehezdedtek rá. Irodalma alig-alig lélekszik. Örömmel kell köszönteni tehát minden önálló vállalkozást, különösen ha olyan célt szolgál, mint ez a maga nemében elég jól sikerült művecské.

Nem tudom, hol olvastam, hogy az élet könyvében azok a leggyönyörűbb lapok, ahol a gyermek mellett ott látható szerető gondjával az édesanya, a legszomorúbb lapok pedig azok, ahol gyermeke mellől hiányzik az örökös édesanya. Mi következik ebből? Az, hogy aki az élet könyvének csak egyetlen szomorú lapját is átváltoztatja vidámmá, az az ember már nem

élt hiába a földön. Ha pedig a mai kort a gyermekek századának nevezik, akkor még hozzátehetjük, hogy ennek a kornak éltető, áldást adó napja csak a szeretet lehet, amelyből annál több, annál melegítőbb sugárra van szükségünk, minél kisebbek a gondjainkra bízott kis gyermekek.

Stelly Gizella könyvét a gyermekek szeretete hozta létre, s mert munkaszerű foglalkozásokra akarja reánevelni őket, életük vidámságát is biztosítani óhajtja. A könyvhöz *Gaal Mózes* tankerületi főigazgató, kiváló ifjúsági írónk írt ajánlólevelet. Az okos, melegszívű magyar anyák figyelmét hívja fel aranytanácsokkal e műre, amelynek bevezetésében a szerző a gyakorlati óvónő kitünő érzékével mondja el célját, nemes szándékát. Nem oktatja a szülőket és a nevelőket, hanem emlékezetükbe idézi azt az időt, amikor ők is játszó gyermekek voltak. Elmondja gyermekkori játékaikat olyan sorrendben, amely a gyermek fejlődését gondos figyelembe veszi. A testi és lelki nevelés szolgálatában álló játékoknak, munkaszerű foglalkozásoknak, daloknak stb. értékes gyűjteményét adja, hogy a szülők kiválogathassák a gyermekek korának megfelelőket és az ártatlan gyermekek életét színessé tehessék.

A könyv két részből áll. Az első részben 3—4½ éves gyermekek számára közöl szabadjátékokat, eszközjátékokat, utánozó, testedző és ügyesítő, kedélyvilágot és érzékeket fejlesztő játékokat, meséket, kezűgyesítő foglalkozásokat, főképen agyag- és cirokbélmunkákból, kavicskirakásokat és a rajzolás kezdőgyakorlatait képekkel is illusztrálva. Majd mondókák, versek, dalok, körjátékok következnek. A második rész a 4½—6 éves gyermekek foglalkoztatására ad megfelelő anyagot. A könyv tehát felöleli a kisednevelésnek minden ágát. Főérdeme, hogy szülők is nehézség nélkül alkalmazhatják, utánozhatják. A gyermeket arra akarja reánevelni, hogy „idejét foglalja le, hogy találjon gyönyörűséget a munkában“.

A szerző a könyv használatára is útmutatást nyújt bevezetésében. A játékcsoportok címe a céljukat is megadja. A testgyakorlásnál mérsékletre int, a homokjátéknál a nap fertőtlenítő hatásával ismerteti meg a szülőket. Az érzékfejlesztő játékok céljánál azonban a tudományos módszerek eljárásait nem szabad az unalmasság vádjával illetni, mert hiszen rövid ideig tartanak. Általában ezt a részt erősebb kritikával kellett volna összeállítani. A látásnál pl. először a három főszín szerepeljen. A nagyobbak hallásfejlesztő gyakorlatai között koraiak is vannak, hiányzik a legfontosabb, a csend értékelése. A mesék átalakításával csínján kell bánni, ezt valamelyes cenzurához kellene kötni, hogy főképen a népmeséket megvédjük az átalakító merényletektől. A nagyobbak testgyakorlatánál a bevezető gyakorlatokat kár volt elhagyni, a többi és a befejező (levezető) gyakorlatok pedig a fővárosi kisedővők kétperces gyakorlatai. A forrásra több helyen rámutathatott volna a szerző.

Mindezekről eltekintve megállapíthatjuk, hogy az író eltalálta azt a hangot, mely a gyermek korához, fejlődéséhez van

mérve és szívéhez férkőzik, csak minden felesleges szót mellőznie kellene. Azzal az óhajjal fejezem be ismertetésemet, hogy a könyv érjen mielőbb második kiadást és akkor az említetteket, néhány germanizmust és a gyakran előforduló „nyíharász” stb. kifejezéseket is kijavításra ajánlom. *Bardócz Pál.*

Juba Adolf dr.: Érettségiző fiainak a nemi életről és életfeladatairól. Apáknak és fiaiknak. Bp. 1924. Mai H. (70 l.)

A gyakorlati szexuálpedagógia a neveléstudomány legkényesebb területei közé tartozik. Az a körülmény, hogy irodalma a század fordulója körül annyira túltengett, ne téveszsen meg senkit. Ahhoz, hogy ezen a téren valóban értékeset adhassunk, szükséges, hogy a nevelő az orvossal mintegy egybeforrjon. Ha ehhez harmadik értelmi tényezőül az apa is hozzájárul, annál jobb. Szerzőnkben ezek az előfeltételek megvannak. Vitatkozni lehetne azon, vajjon ezen kérdés tárgyalásában a pedagógiai vagy az orvosi szempont előbbrevaló-e — mi természetesen amannak elsőbbségét valljuk —, de az már alig lehet kétséges, hogy az orvosi elemeknek túltengése a pedagógiai tényezők rovására nem helyeselhető. Juba dr. könyvecskéje voltaképpen két különböző kérdést tárgyal, amelyeket egy közös erkölcsi cél: az ifjúság jövőjének eszméje kapcsol össze. Egy igen hangulatos bevezető ajánlás után az első rész: *A nemi élet veszélyei* (5—37. l.) szerintünk túlságosan részletes leírását adja a különböző nemi betegségeknek. Itt helyénvaló lenne a kellő megrostálás és a kétféle, pedagógiai és orvosi elemeknek szigorúbb rendszerbe való foglalása. Az önmegtartóztatás és önferőtőzés dolgában szerzőnknek enyhébb felfogása eltér a miénktől. Azt tartjuk továbbá, hogy az érzékiség elleni küzdelemben a vallás-erkölcsi tényezőket sem volna szabad teljesen mellőzni. A második rész: *A jövő megalapozása* (38—69. l.), az érettségi vizsgáról, pályaválasztásról és a közéleti szereplésről mond el nagyobbára közismert, de azért közérdekű dolgokat. A jóra való könyvecskére mai alakjában is üdvös hívátás vár, amelyet bizonyára még fokozna az, ha a szerző egy remélhető második kiadásban figyelmére méltatná tárgyilagos megjegyzéseinket és a szövegen is elvégezné a nyelvtisztaság és az elengedhetetlen komolyság szempontjából kívánatos simításokat. *Kemény F.*

Dr. Pándy Kálmán: Virágnylás. Orvosi tanácsok a nemi betegségekről, az élvezetekről és a mámorokról a 18 év körüli ifjúságnak. Budapest, Keresztyén Könyvesház. 1924.

A háború óta nagy mértékben növekedett nálunk a nemi betegek száma, ezért nagyon helyes, ha mentől többen szólalnak fel e kérdésben és tanácsot adnak a szülőknek és fiatalembereknek egyaránt. Pándy Kálmán egyetemi magántanár, a külföldön is jól ismert idegorvosunk egy füzetben fordul a fiatal emberekhez és lelkükre köti az önmegtartóztatást. Arra hivatkozik, hogy az állattenyésztők már régi időktől fogva tudják azt, hogy az az állat, amelyik idő előtt használja a szaporó-